

ଏହା କ'ଣ

ଦସ୍ୟା ଅଭାବ ଦ୍ୱାରା ଧାନ ଫସଲର ଅନେକ ଜୈବ ରାସାୟନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥାଏ; ଫଳରେ ଉଦ୍ଭିଦର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଉପରେ ଏହାର ଗଭୀର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଥାଏ ।

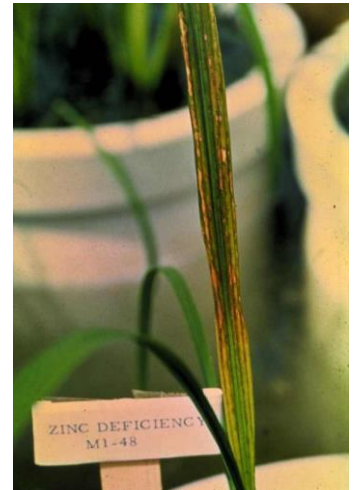
ଏହା କାହିଁକି ଓ କେଉଁଠି ଘଟିଥାଏ

ଦସ୍ୟା ଅଭାବ ଗନ୍ଧକ ଅଭାବ ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଅଟେ । ଅମ୍ଳାୟ ବା କ୍ଷାରାୟ ହୋଇ ନଥିବା ତୃନଯୁକ୍ତ ମାଟି, ବାରମ୍ବାର ଫସଲ ଚାଷ ହେଉଥିବା ଜମି, ଧାନ ଜମି ଓ ଜଳ ନିଷ୍କାସନ ହେଉ ନଥିବା ଜମି, କ୍ଷାରାୟ ଓ ଲୁଣା ମାଟି, ପିଚ୍ ମାଟି, ଅଧିକ ଫସ୍ଫରସ ଓ ସିଲିକନ୍ ଥିବା ମାଟି, ବାଲିଆ ମାଟି, ଅବକ୍ଷୟପ୍ରାପ୍ତ ମାଟି, ଅମ୍ଳାୟ ମାଟି, ମାଙ୍କଡ଼ା ପଥର ଓ ସର୍ପିଳ ପଥରରୁ ସୃଷ୍ଟ ମାଟି ଏବଂ ଅଳ୍ପ ପରିମାଣରେ ପଟାସ, ଗାରନେସିଅମ୍ ଓ ତୃନ ଥିବା ଗନ୍ଧକଯୁକ୍ତ ଅମ୍ଳାୟ ମାଟିରେ ଏହା ଦେଖାଯାଇଥାଏ ।

କିପରି ଚିହ୍ନଟ କରାଯିବ

କିଆରୀରେ ନିମ୍ନ ଲକ୍ଷଣମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନଟ କରନ୍ତୁ :

- ଧାନ ରୋଇବାର ଦୁଇରୁ ଚାରି ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଲକ୍ଷଣ ଦେଖାଯିବ ।
- ଗଛ ରୁଗୁଡ଼ିଆ ହେବା ସହିତ ଏହାର ଉପର ପତ୍ରରେ ବାଦାମୀ ରଙ୍ଗର ଚିହ୍ନ ଦେଖାଯିବ ।
- କିଆରୀରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟକ ଗଛ ନଥାଇ ଅସମାନ ବୃଦ୍ଧି ହେବା, କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ ନକଲେ ମଧ୍ୟ ଫସଲ ସ୍ୱାଭାବିକ ହୋଇଥାଏ ।
- ପିଲ ହେବା ପ୍ରକ୍ରିୟା ହ୍ରାସ ପାଇଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ଦସ୍ୟା ଅଭାବ ଉଛ୍ଚଟ ହେଲେ ଫସଲ ଅମଳ ବିଳମ୍ବ ହୋଇଥାଏ ।
- ଧାନରେ ଅଧିକ ଅଗାଡ଼ି ହୁଏ ।
- କଅଁଳ ପତ୍ର ମୂଳ ଭାଗରେ ଥିବା ମଝିଶିରାରେ ପାଣ୍ଡୁର ରଙ୍ଗର ଦାଗ ଦେଖାଯାଏ ।
- ପତ୍ର ନରମ ହୋଇ ବାଦାମୀ ରଙ୍ଗର ହୁଏ ଏବଂ ତଳ ପତ୍ରରେ ବାଦାମୀ ଚିହ୍ନ ଦେଖାଯାଇଥାଏ ।
- ବେଳେବେଳେ ପତ୍ରର ମଝି ଶିରାରେ ଧଳାଗାର ଦେଖାଯାଏ ।
- ପତ୍ର ଧାରର ଆକାର ହ୍ରାସ ପାଏ ।

ଦସ୍ୟା ଅଭାବ ଥିବା ଗଛରେ ବାଦାମୀ ରଙ୍ଗର ଦାଗ ଦେଖାଯାଏ

ଗଛର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଉପରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଭାବ ହେଲା :

- ଗଛର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଅବସ୍ଥାରେ ଅଧିକ ମାତ୍ରାରେ ଲକ୍ଷଣ ଦେଖାଯାଏ । କାରଣ ଜଳମଗ୍ନ ଜମିରେ ଅମ୍ଳଜାନ ଅଭାବ ଥିବାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ବାଇକାର୍ବୋନେଟ୍‌ର ସାହାଯ୍ୟ ଅଧିକ ଥାଏ ଓ ଦସ୍ୟା ଚଳଚ୍ଚତ୍ୱ ହୋଇଥାଏ । ଦସ୍ୟା ଅଭାବର ମାତ୍ରା ଅଧିକ ହୋଇ ନଥିଲେ ୪-୬ ସପ୍ତାହ ପରେ ଗଛ ସ୍ୱାଭାବିକ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ଫସଲ ପାକଳ ହେବା ବିଳମ୍ବ ହୁଏ ଓ ଅମଳ ପରିମାଣ ହ୍ରାସ ପାଇଥାଏ ।

ଦସ୍ୟା ଅଭାବ ଜନିତ ଲକ୍ଷଣମାନ ଲୌହ ଅଭାବ (କ୍ଷାରାୟ ଜମିରେ ଦେଖାଯାଏ), ଲୌହ ବିଷାକ୍ତତା (ପତ୍ର ଦାଗ ଦେଖାଯିବା), ଭୂତାଣୁ ଜନିତ ରୁଗୁଡ଼ିଆ ରୋଗ ଓ ତୁଙ୍ଗେ ଭୂତାଣୁ ରୋଗର ଲକ୍ଷଣ ପରି ଦେଖାଯାଏ ।

ଦସ୍ୟା ଅଭାବ ଜନିତ ଲକ୍ଷଣ ସହିତ ତୁଳନା କଲେ ଲୌହ ଅଭାବ ଜନିତ ଲକ୍ଷଣ ଯଥେଷ୍ଟ ଜୈବିକ ପଦାର୍ଥ ଥିବା ଅମ୍ଳାୟ ମାଟିରେ ଦେଖାଯାଏ ।

ଦସ୍ୟା ଅଭାବ ବିଷୟରେ ନିଶ୍ଚିତ ହେବା ପାଇଁ ମାଟି ଓ ଉଦ୍ଭିଦର ନମୁନାକୁ ଗବେଷଣାଗାରକୁ ନେଇ ପରୀକ୍ଷା କରାଇବା ଉଚିତ୍ ।

କିପରି ପରିଚାଳନା କରାଯିବ

- ଉପଯୁକ୍ତ ଦସ୍ୟାର ଉପଯୋଗ କରି ପାରୁଥିବା କିସମ ଚାଷ କରନ୍ତୁ । ବିହନ କିସମ ବିଷୟରେ ଜାଣିବା ପାଇଁ ନିଜେସ୍ଥ କୃଷି ଅଧିକାରୀଙ୍କ ସହ ଯୋଗାଯୋଗ କରନ୍ତୁ ।
- ଅମ୍ଳ ସୃଷ୍ଟିକାରୀ ରାସାୟନିକ ସାର ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତୁ (ଉଦାହରଣ : ଯୁରିଆ ବଦଳରେ ଆମୋନିଅମ୍ ସଲଫେଟ୍ ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ) ।
- ବୁଣିବା ବା ରୋଇବା ପୂର୍ବରୁ ଜମିରେ ଜୈବିକ ଖତ ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ । ତଳ ଉପାଡ଼ିବାର କିଛି ଦିନ ପୂର୍ବରୁ ତଳ ପଟାଳିରେ ଜୈବିକ ଖତ ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ ।
- ସବୁବେଳେ ଜଳମଗ୍ନ ରହୁଥିବା ଜମିରୁ (ଯେଉଁଠି ବର୍ଷକୁ ତିନୋଟି ଫସଲ କରାଯାଏ) ମଝିରେ ମଝିରେ ଜଳ ନିଷ୍କାସନ କରନ୍ତୁ ।
- ଜଳସେଚନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିବା ଜଳର ମାନ ଚିହ୍ନଟ କରନ୍ତୁ ।

ଅଧିକ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଦେଖନ୍ତୁ:

ଧାନ ଫସଲ ପଞ୍ଜି ଆଧାରିତ ଜ୍ଞାନ ଭଣ୍ଡାର www.rkbodisha.in

ଓଡ଼ିଶାରେ ଧାନ ଆଧାରିତ ଫସଲ ପଞ୍ଜିର ଉପାଦିକତା ବୃଦ୍ଧି ଏବଂ କୃଷକଙ୍କ ଆୟ ବୃଦ୍ଧି

Website: www.rkbodisha.in , Email: contact@rkbodisha.in

